

การทอผ้าต้องอาศัยฝีมือและความรู้ความ
ชำนาญประสบการณ์ ความอดทนตั้งใจ รวมถึง

พรสวรรค์ของผู้ทอเป็น
อย่างมาก เพราะแต่ละ
คนที่ทำในแต่ละขั้นตอน
จะมีความแตกต่างกัน
เส้นไหมที่สาวได้แต่ละ

ช่วงเวลาหรือแต่ละระยะของฝักไหมก็ให้ความหนาของ
เส้นไม่เท่ากัน สีไม่เหมือนกัน ทั้งความสามารถในการ
ทอ การสอดกระสวย ความแรงในการตีกระทบ (พัด)
ทำให้ได้สีเข้มอ่อนต่างกัน การเรียงเส้นไหมให้ตรงลาย
จะแสดงความคมชัดและความชำนาญของผู้ทอแต่ละ
คน อากาศ อุณหภูมิ หรือแม้แต่อารมณ์ความรู้สึกของ
ผู้ทอ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อความสวยงามของผ้าผืนนั้นๆ
ทำให้ผ้าทอมีเอกลักษณ์เฉพาะ

ซึ่งนางประยูร หุโธสง ถือได้ว่าเป็นผู้หนึ่งที่มี
ความรู้ มีประสบการณ์การทอผ้าไหม-ผ้าด้าย และ
การมัดหมี่

วัสดุอุปกรณ์การทอผ้า

๑. เส้นไหม เส้นไหมยืน และเส้นไหมพุ่ง
๒. หลักฝื่อ : อุปกรณ์ในการคันเส้นยืน เพื่อ
ทำการเตรียมเส้นยืน ก่อนที่จะนำไปติดตั้งที่ทอผ้า
๓. โสึงมี ใช้สำหรับมัดหมี่
๔. กง : อุปกรณ์สำหรับใส่เส้นไหมเพื่อการ
กรอเส้นไหมเข้าอัก

๕. อัก : อุปกรณ์สำหรับการม้วนเก็บเส้นไหม
ที่ทำการกรอจากกง

๖. ไน/หลา : อุปกรณ์สำหรับการกรอเส้นไหม
เข้าหลอด หรือ เป็นอุปกรณ์ในการตีเกลียวเส้นไหม
และควบตีเกลียวเส้นไหม

๗. หลอด : อุปกรณ์สำหรับการม้วนเก็บเส้น
ไหมเพื่อนำไปในกระสวยเพื่อการพุ่งเส้นพุ่งในการทอ
ผ้ามัดหมี่

๘. กระสวย : อุปกรณ์สำหรับใส่หลอดม้วน
เส้นไหมพุ่งเพื่อพุ่งนำหลอดเส้นพุ่งในการทอผ้า

๙. ฟืม หรือ ฟันหวี มีฟันเป็นซี่ คล้ายหวี :
อุปกรณ์สำหรับการจัดเรียงเส้นไหมยืนก่อนที่จะนำไป
เส้นยืนไปกลางตั้งขึ้นบนที่ทอผ้า และใช้กระทบไหม
เส้นพุ่งให้สานขัดกับไหมเส้นยืนที่อัดแน่นเป็นเนื้อผ้า

๑๐. กี่ทอผ้า : อุปกรณ์สำหรับการทอผ้า

๑๑. ไม้เหยียบหูก : อุปกรณ์ที่เป็นท่อนไม้ที่อยู่
ด้านล่างของกี่ยทอผ้า มีเชือกโยงติดกับตะกอกฟืม เพื่อใช้
เท้าเหยียบให้เส้นยืนสลับขึ้นและลง เพื่อการสอดเส้น
พุ่งในการทอผ้า

๑๒. แปรงทาแบ่งบนเส้นยืน : อุปกรณ์สำหรับ
ใช้ทาน้ำแบ่งบนเส้นยืนเพื่อป้องกันเส้นยืนแตกใน
ขณะที่ทอผ้า

๑๓. ไม้คันผัง : อุปกรณ์ที่ทำด้วยไม้ไผ่ ใช้ค้ำ
ยันขอบริมผ้าหน้ากว้างทั้งสองด้านของหน้ากว้างผืน
ผ้าให้ตั้งและตรงตลอดทั้งแนวความยาว

ขั้นตอนการผลิต

๑. การฟอกไหม ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรก
เพราะไหมดิบจะเป็นสีส้มเข้ม ก่อนนำมาทอต้องทำ
การแยกไขมันออกจากเส้นไหมเพื่อป้องกันการย้อมสี
ไม่ติด โดยต้มน้ำให้เดือด ประมาณ ๔๐ องศา
เซลเซียสโดยตลอด ใส่สบู่/ชันไลต์ ๑ ก้อน ต่อไหม ๑
กิโลกรัม ใส่ด่างฟอกลงไป ๑ ถุง/ไหม ๑ กิโลกรัม คน
ให้เข้ากันใส่เบงมันลงไป ๗ ช้อนโต๊ะ/ไหม ๑ กิโลกรัม
คนให้เข้ากันอีกรอบ จากนั้นยกไหมขึ้น-ลง ในหม้อ จน
เส้นไหมเป็นสีนวล เส้นผืด แล้วนำขึ้นมาแขวนพักไว้ให้
เย็น ล้างด้วยน้ำอุ่น ๑ ครั้ง และล้างด้วยน้ำเย็น ๓ ครั้ง
นำมาปั่นให้แห้ง ผึ่งไว้ในร่มให้ไหมแห้งสนิท

๒. การกรอไหม : การกรอเส้นไหมเข้าหลอด
เพื่อเตรียมไว้สำหรับการทำขั้นตอนต่อไป

๓. การกรอใส่หลอด : การกรอเส้นไหมเข้า
หลอดเพื่อทำเส้นยืน และการเข้ากรอทำเส้นพุ่ง

๔. การรังไหม หรือตีเกลียวไหม : การทำรัง
ไหม หรือการเสยซี่ไหม เพื่อให้เส้นไหมเรียบ สวยงาม

๕. การมัดหมี่ : เป็นการเรียงเส้นไหม
รวมกันให้เป็นใจหรือเครือเพื่อนำไปย้อมสี (แต่ถ้าจะ
นำเส้นไหมไปมัดหมี่ ไม่ต้องทำขั้นตอนนี้ นำไปคัน
มัดหมี่ได้เลย) สำหรับการย้อมสีไหมจะต้องเป็นไหมที่
ฟอกแล้ว

๖. การคันไหม แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๖.๑ เส้นไหมพุ่ง สำหรับการนำไป

มัดหมี่โดยใช้เครื่องมือในการค้นลำหมี่โดยการนำเส้นไหมที่กวักเรียบร้อยแล้ว มาทำการค้นปอยหมี่เพื่อให้ได้ลำหมี่พร้อมสำหรับการไปมัดหมี่ในกระบวนการต่อไป

“การมัดหมี่” คือ การทำผ้าไหมให้เป็นลายและสีล้นต่างๆ ตามแบบหรือลายที่ได้ ออกแบบไว้ โดยการมัดเส้นไหมให้เป็นลวดลายที่เส้นพุ่งด้วยเชือกฟางแล้วนำไปย้อมสี นำมามัดลายอีกแล้ว ย้อมสีสลับกันหลายครั้ง เพื่อให้ผ้าไหมมีลวดลายและสีตามต้องการ

๖.๒ ไหมเครื่อง (ไหมเส้นยืน) โดยการค้นหูกหรือค้นเครื่อง คือ กรรมวิธีนำเอาเส้นไหมที่เตรียมไว้สำหรับเป็นไหมเครื่องไปค้น (กรอ) ให้ได้ความยาวตามจำนวนฟันที่ต้องการ

๓. การสืบไหมหรือการสืบหูก คือ การนำไหมที่ได้จากการค้นไหมเครื่อง หรือเส้นไหมยืนแล้ว นำเข้ามาต่อกับพิม

๔. การพันไหม คือ เนื่องจากเส้นไหมที่ค้นและสืบเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้นมีความยาวหลายเมตร เราจำเป็นต้องเก็บพันเส้นไหมที่ยังไม่ทอ ให้เป็นระเบียบเพื่อสะดวกในการทอ

๕. การกางหูกไหม คือ ขั้นตอนการนำหูกไหมที่พร้อมจะทอแล้ว ไปกางบนกี่เพื่อที่เตรียมการทอผ้าต่อไป

๑๐. การทอผ้าไหม เป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนที่จะออกมาเป็นผ้าผืน ประกอบด้วย

“เส้นไหมยืน” จะซึ่งไปตามความยาวผ้าอยู่ติดกับกี่ทอ (เครื่องทอ) หรือแกนม้วนด้านยืน

“เส้นไหมพุ่ง” จะถูกรอเข้ากระสวย เพื่อให้กระสวยเป็นตัวนำเส้นด้ายพุ่งสอดขัดเส้นด้ายยืนเป็นมุมฉาก ทอสลับกันไปตลอดความยาวของผืนผ้า การสอดด้ายพุ่งแต่ละเส้นต้องสอดให้สุดถึงริมแต่ละด้าน แล้วจึงวกกลับมา จะทำให้เกิดริมผ้าเป็นเส้นตรงทั้งสองด้าน ส่วนลวดลายของผ้านั้นขึ้นอยู่กับ การวางลายผ้าตามแบบที่มัดหมี่ไว้

ตลาด/ช่องทางจำหน่าย

จำหน่ายในชุมชน, ชุมชนใกล้เคียง ในจังหวัด และต่างจังหวัด และทอขายตามที่ลูกค้าสั่ง

ผ้าไหมพื้นเรียบ ราคาเมตรละ ๘๐๐ บาท

ผ้าไหมมัดหมี่ ราคาเมตรละ ๑,๒๕๐ บาท

อัตลักษณ์โดดเด่น

เป็นไหมที่คนในชุมชนเลี้ยงเอง (ไหมบ้าน) ใช้แรงงานทอผ้าด้วยมือทั้งหมดจากผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษและสะสมประสบการณ์การทอผ้าไหมและมัดหมี่มากกว่า ๑๐ ปี มีฝีมือการมัดหมี่ที่ประณีตเกิดเป็นลวดลายเฉพาะโดดเด่น

เอกสารแผนป้องกันภัยพิบัติชุมชน โครงการยกระดับศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อสนับสนุนการสร้างสัมมาชีพชุมชน

การทอผ้า

นางประยูร หุโธสง อายุ ๔๖ ปี (พ.ศ.๒๕๕๙)
บ้านเลขที่ ๑๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลกู่สวนแตง
อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์

☎ ๐๙ ๔๓๔๕ ๗๙๗/๑

สนับสนุนโดย
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์
จ.บุรีรัมย์